

Gouden Standaard Onderwijs Infectiepreventie

VOOR ONDERWIJS VAN VERPLEEGKUNDIGEN EN
VERZORGENDE BEROEPEN.

Colofon

Dit document is opgesteld in opdracht van De Regionale Zorgnetwerken Antimicrobiële Resistentie, in samenwerking met de Vereniging voor Hygiëne en Infectiepreventie in de Gezondheidszorg.

De beroepsvereniging van deskundigen infectiepreventie ofwel de [Vereniging voor Hygiëne en Infectiepreventie in de Gezondheidszorg \(VHIG\)](#) onderschrijft de gouden standaard als maatstaf voor infectiepreventie-onderwijs aan studenten in de zorg.

Voor vragen kan men zich wenden tot het AMR zorgnetwerk: info@zorgnetwerkenamr.nl
Bij gebruik graag de bron vermelden.

Jaar van uitgave : maart 2025
Vormgeving en lay-out : She Creates ontwerpstudio

Disclaimer

Waar "patiënt" staat, kan ook worden gelezen: "cliënt" of "bewoner".
Waar "hij" staat, kan ook worden gelezen: "zij" of "hen".

Inleiding

Bacteriën en andere micro-organismen kunnen ongevoelig (resistent) worden voor medicatie, zoals antibiotica en antischimmelmiddelen. Wanneer dit gebeurt, kunnen deze middelen de micro-organismen niet meer doden of hun groei afremmen. Hierdoor worden infecties moeilijker of zelfs onmogelijk te behandelen. Dit verschijnsel wordt antimicrobiële resistentie genoemd.

Antimicrobiële resistentie vormt een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid wereldwijd en is door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) genoemd als een van de belangrijkste grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen ¹. De strijd tegen deze resistentie moet daarom bovenaan de wereldwijde volksgezondheidsagenda blijven staan.

Infectiepreventie in zorginstellingen is een belangrijke interventie om infecties en verspreiding van (resistente) micro-organismen te voorkomen. Om zorgverleners hier goed op voor te bereiden is aandacht voor infectiepreventie in het onderwijs noodzakelijk. In het landelijk curriculum van mbo- en hbo-opleidingen in zorg en welzijn is globaal aangegeven welke kennis en vaardigheden een student dient te hebben aan het einde van zijn of haar opleiding. Een gedetailleerde body of knowledge met actuele en gevalideerde kennis over infectiepreventie en bijpassende thema's ontbreekt echter.

Dit document bevat een gevalideerde lijst met gewenste kennis op het gebied van antimicrobiële resistentie, hygiëne en infectiepreventie gericht op de verpleegkundige beroepsgroep (verpleegkundigen en verzorgenden IG). Deze lijst wordt de **Gouden Standaard IP Onderwijs** genoemd (hierna: Standaard). De inhoud van de Standaard is gebaseerd op literatuuronderzoek, beleidsdocumenten uit zorg en onderwijs en is opgesteld in afstemming met onderzoekers, experts en opleiders.

¹ Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis
Murray, Christopher J L et al. The Lancet, Volume 399, Issue 10325, 629 - 655

De Gouden Standaard IP

Onderwijs omvat zes thema's:

1. Rol en verantwoordelijkheid van de zorgprofessional

2. Zorginfecties, besmettingscyclus en antimicrobiële resistentie

3. Handhygiëne, persoonlijke beschermingsmiddelen en persoonlijke hygiëne

4. Reiniging en desinfectie

5. Omgang met lichaamsvloeistoffen

6. Omgang met isolatiemaatregelen

Gebruikershandleiding

Onderwijs aan toekomstige zorgprofessionals vindt plaats in verschillende contexten, zowel formeel als informeel. Dit document biedt richting aan onderwijsactiviteiten, toetsing en examinering van deze toekomstige zorgprofessionals. Het kan dienen als basis voor een leerlijn, individuele training of een kwaliteitscyclus. Het is aan de gebruikers om de juiste vertaling naar de werkvloer te maken.

De doelgroep van dit document bestaat uit beleidsmakers, kwaliteitsfunctionarissen in zorginstellingen, opleiders, docenten en deskundigen infectiepreventie.

Omdat het een onderwijsdocument is gericht op de gewenste handelingskennis, wordt gewerkt met competenties. Deze competenties zijn afgeleid van de kerntaken zoals opgesteld in de Kwalificatiedossiers voor verzorgenden en verpleegkundigen. (Crebo's 2020) en Het opleidingsprofiel Bachelor of Nursing 2030 (BN2030).

Competentie: Een competentie is het vermogen om in een specifieke situatie en context de gewenste prestatie op een adequate wijze te leveren (Klatte, 2007). Of iemand competent is, blijkt vooral uit de wijze waarop hij handelt. In de handeling wordt duidelijk of de leerling kennis, vaardigheden en attitude kan toepassen in een bepaalde situatie (Alkema et al., 2006).

Thema's en gewenste competenties

1. Rol en verantwoordelijkheid van de zorgprofessional.

De student onderkent het belang van infectiepreventie, kent zijn rol en neemt zijn verantwoordelijkheid hierin.

- De student is gemotiveerd om de juiste middelen en maatregelen voor infectiepreventie toe te passen en weet anderen (collega's, cliënten en naasten) te motiveren tot juist handelen.
- De student kent het doel en de opzet van hygiënerichtlijnen, de betrokken personen in de instelling en weet de juiste protocollen te vinden en toe te passen.
- De student is zich bewust van zijn persoonlijke verantwoordelijkheid bij het voorkomen van overdracht.
- De student werkt samen met verschillende disciplines, deskundigen, patiënten en informele zorgverleners op het gebied van infectiepreventie.
- De student past middelen voor infectiepreventie bewust toe en houdt hierbij rekening met veiligheid, duurzaamheid en kosten.

[Terug naar overzicht.](#)

Thema's en gewenste competenties

2. Zorginfecties, besmettingscyclus en antimicrobiële resistentie (AMR)

De student weet gericht te handelen om zorginfecties te voorkomen.

Antimicrobiële resistentie

- De student kan uitleggen wat resistentie is, welke mogelijke gevolgen AMR heeft voor de nationale en mondiale gezondheid, en welke risicogroepen er zijn.
- De student kent de besmettingscyclus en infectiebronnen en past zijn handelen hierop aan.

Zorginfecties

- De student kan zorginfecties signaleren en de juiste interventies inzetten.
- De student past de juiste maatregelen toe om zorginfecties te voorkomen en kan cliënten en naasten hierover informeren.
- De student weet welke infecties bij zichzelf van invloed kunnen zijn op de gezondheid van de patiënt en volgt het meldingsprotocol.
- De student weet prikaccidenten te voorkomen en meldt deze volgens protocol.
- De student is alert op juiste antibioticatoediening en rapporteert bijwerkingen in het zorgdossier.
- De student neemt op de juiste wijze kweken af en zorgt voor een correcte verzending.
- De student herkent veelvoorkomende besmettelijke ziektes, signaleert mogelijke uitbraken en past de juiste interventies toe.

[Terug naar overzicht.](#)

Thema's en gewenste competenties

3. Handhygiëne, persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) en persoonlijke hygiëne

De student past de juiste maatregelen en materialen toe om zorginfecties te voorkomen.

Handhygiëne

- De student kent de 5 momenten van handhygiëne en past deze toe.
- De student past handhygiëne correct toe (techniek).
- De student maakt de juiste keuze tussen handreiniging en handdesinfectie.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- De student kent en gebruikt de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen op het juiste moment.
- De student kan PBM correct aantrekken, gebruiken en uittrekken.

Persoonlijke hygiëne

- De student draagt schone en correcte kleding en voldoet aan hygiëne-eisen voor sieraden, nagels en haardracht.

[Terug naar overzicht.](#)

Thema's en gewenste competenties

4. Reiniging en desinfectie

De student past reiniging en desinfectie correct toe op de juiste wijze en momenten.

Reiniging

- De student reinigt oppervlakken, verpleegkundige en medische materialen volgens protocol.
- De student werkt van schoon naar vuil en past dit principe toe in werkomgevingen en processen.

Desinfectie

- De student desinfecteert materialen en oppervlakken volgens protocol.

Opslag materialen

- De student slaat linnengoed, incontinentiemateriaal, en steriele- en onsteriele hulpmiddelen correct op, volgens protocol.

[Terug naar overzicht.](#)

SOAP

Thema's en gewenste competenties

5. Omgang met lichaamsvloeistoffen

De student handelt hygiënisch bij de opvang en afvoer van lichaamsvloeistoffen zoals urine en feces.

- De student gebruikt materialen, zoals katheterzakken, urinalen, po's en incontinentiemateriaal correct en voert deze op de juiste manier af.
- De student voorkomt verspreiding van micro-organismen bij de omgang met lichaamsvloeistoffen.

[Terug naar overzicht.](#)

Thema's en gewenste competenties

6. Omgang met isolatiemaatregelen

De student past isolatiemaatregelen correct toe volgens het protocol van de instelling.

- De student weet welke vormen van isolatieverpleging passend zijn in verschillende situaties.
- De student informeert, coacht en begeleidt cliënten en naasten bij isolatiemaatregelen in diverse zorgsituaties.
- De student neemt passende maatregelen in de verschillende zorgsettings om verspreiding van infectieziekten te voorkomen.

[Terug naar overzicht.](#)

Bronnen

Richtlijnen infectiepreventie samenwerkingsverband richtlijnen infectiepreventie (SRI):

Alle SRI-richtlijnen zijn terug te vinden op: [SRI-richtlijnen](#) | [SRI-richtlijnen](#)

- [Accidenteel bloedcontact](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Handhygiëne & persoonlijke hygiëne medewerker](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Isolatie](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Opvang en afvoer van urine en feces](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Persoonlijke beschermingsmiddelen](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Persoonlijke hygiëne cliënt, bezoeker en mantelzorger](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Reiniging, desinfectie en sterilisatie \(herbruikbare\) medische hulpmiddelen](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Reiniging en desinfectie van ruimten](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [Bijzonder resistente micro-organismen \(BRMO\)](#) | [SRI-richtlijnen](#)
- [MRSA](#) | [SRI-richtlijnen](#)

Richtlijnen infectiepreventie langdurige zorg (intra- en extramuraal)

De domein specifieke SRI-richtlijnen voor de langdurige zorg vervangen sommige generieke SRI-richtlijnen. De SRI-richtlijnen voor de langdurige zorg zullen na autorisatie zowel op de SRI-website als op het platform richtlijnen langdurige zorg worden gepubliceerd. De website Richtlijnen Langdurige Zorg biedt naast de betreffende richtlijn ook samenvattingskaarten, ondersteuningsmaterialen en handige links (zie hiervoor het tabblad hulpmiddelen).

Voor platform langdurige zorg, zie:

- Gepubliceerde richtlijnen: [Richtlijnen](#) | [Richtlijnen Langdurige Zorg](#)
- Richtlijnen in ontwikkeling: [Richtlijnen Langdurige Zorg](#)

RIVM

- <https://www.rivm.nl/antibioticaresistentie>
- [Prikaccidenten](#) | [RIVM](#)
- [Nationaal actieplan antimicrobiële resistentie](#) | [RIVM](#)

Overige bronnen

- <https://vhig.nl/wp-content/uploads/2023/06/Green-Team-infographic-HANDSCHOENEN-druk-werk-A3-formaat.pdf>
- <https://www.vzinfo.nl/zorginfecties>
- [WHO Competency Framework for Health Workers' Education and Training on Antimicrobial Resistance](#)
- Alkema, E. & Tjerkstra, W. (m.m.v. Kuipers, J & Lindhout, C.) (2011). *Meer dan onderwijs*. Theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool (7de geheel herziene druk). Deventer: Van Gorcum.
- Bachelor of Nursing 2030 Vaststelling Sectoraal adviescollege Hoger Gezondheidszorgonderwijs (SAC-HGZO): 15 september 2023 Opdrachtgever Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde, vertegenwoordigd door de stuurgroep BN2030: Corine Latour, Aart Rietveld, Marloes van den Broek en Bram van der Graaf © LOOV, oktober 2023,
- Klatter, E. (2007). Visiedocument. Evalueren, Beoordelen en Kwalificeren van Competentieontwikkeling. Nijkerk: Stichting Consortium Beroepsonderwijs.
- Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven; Profiel van kwalificatiedossier Verzorgende IG Crebo 23268 2020
- Samenwerkingsorganisaties Beroepsonderwijs Bedrijfsleven; profiel van kwalificatiedossier verpleegkunde Crebo 25655 2020
- Servicedocument Body of Knowledge, Kwalificatiedossier Mbo-Verpleegkundige, MBO Raad, versienummer 30-01-2024
- Servicedocument Body of Knowledge, Kwalificatiedossier Verzorgende IG, MBO Raad, versienummer 30-1-2024

Deelnemers

Aan dit document hebben de volgende personen meegewerkt:

- **Alice Bakker**, verpleegkundige, onderwijs adviseur en projectleider Landelijk versterking IP Onderwijs
- **Nathalie Veldhuizen**, deskundige infectiepreventie AMR Zorgnetwerk Utrecht en lid Pijler Vereniging en deskundige infectiepreventie VHIG.
- **Nina Lamsma**, deskundige infectiepreventie en Programma adviseur AMR Zorgnetwerk Noord- Nederland
- **Miriam Mes**, deskundige infectiepreventie AMR Zorgnetwerk Noord- Holland en Flevoland
- **Charlotte Michiels**, deskundige infectiepreventie AMR Zorgnetwerk Noord- Holland en Flevoland
- **Manon Alderink**, deskundige infectiepreventie AMR Zorgnetwerk Euregio Zwolle

REGIONALE
ZORGNETWERKEN
ANTIMICROBIËLE RESISTENTIE